Ora 25 – destinul internaţional al unei cărţi româneşti ca metaforă a istoriei

LOREDANA CUZMICI[1]

The 25th Hour written by Constantin Virgil Gheorghiu in the fifth decade of the last century is an important novel of the Romanian and European literature, despite its aesthetic incoherence. It is certainly the most famous novel from our culture, the only one screened outside Romania, with Anthony Quinn in the leading role, but also one of the most controversial in the second half of the 20th century, as long as ideologies are not at all as pure as one might think. Readers charmed by the text at its first edition became detractors afterwards (many of them really famous, such as Mircea Eliade, Monica Lovinescu or Gabriel Marcel), mingling biographic aspects with hints from his work. The novel in itself has nothing to do with anti-Semitism and other forms of discrimination which can be found, indeed, in Gheorghiu's documentaries from the war when Romania was on the side of Germany. On the contrary, *The 25th Hour*, structured on two main levels which alternate and finally imbricate, pleads for the human rights: directly, through the reflexive part of the text and indirectly, through the destiny of the characters. In fact, the text does not require a realistic code, but a parabolic one, reminding important stories of the 20th century amplifying on the same theme such as *Mother Night* by Kurt Vonnegut or *The Trial* by Franz Kafka.

Key-words: *parabolic and distopic novel*, *the human rights*, *history*, *The Second World War*, *Romanian and European literature*

Astăzi, titlul *Ora 25* apare asociat metonimic lui Constantin Virgil Gheorghiu. Anterior, îl întâlnim şi în opera lui Alexandru

[1] Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România.

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

Lungu, al cărui volum de poeme *Ora 25*, apărut în 1946, surprindea, în linii mari, aceleaşi direcţii tematice (războiul mondial şi efectele lui), doar că într-un alt tip de discurs. Ambii autori vor alege calea exilului şi-şi vor continua opera peste graniţe. Coincidenţa de titlu va fi speculată de Securitatea anilor '50, care găseşte o modalitate de a-l discredita pe „transfugul" C.V. Gheorghiu, după cum aflăm din amintirile poetului Alexandru Lungu:

> am auzit că la „fabrica de poeţi" de la Şosea, cum era denumită şcoala de literatură nouă de către tutungiul nostru comun (al meu şi al şcolii), un pravoslavnic stalinist comentase *Ora 25*, de la înălţimea unui aşa-zis curs, ca exemplu tipic de poezie decadentă, evazionistă şi cosmopolită. Şi-am mai auzit că la Paris, cineva care plecase într-acolo multă vreme după apariţia cărţii mele, îi furase titlul proţăpindu-l în fruntea unui roman. Acest furt nu i-a purtat hoţului nici un ghinion; ba dimpotrivă până acolo că *Ora 25* a ajuns şi pe afişele cinematografelor. Deşi în vremea aceea nu aveam nici un fel de legătură cu lumea literară, am fost căutat de avocatul Uniunii Scriitorilor, care mi-a propus „să-l dăm în judecată" pe autorul cu pricina. Ştiind prea bine că propunerea nu era animată de dorinţa de a oferi păgubaşului o satisfacţie în lumina principiilor de drept internaţional, ci o încercare de a stârni un mic „tam-tam" politic ce s-ar fi alipit atacurilor de demascare a „transfugilor" literari în general – am refuzat. Cu argumentul că nu mai sunt de mult scriitor, ci doar medic (Lungu 2003: 86).

Semnificaţiile sintagmei folosite de Alexandru Lungu sunt altele, ba chiar diametral opuse faţă de cele ale autorului exilat la Paris: „adulmecarea unui timp transcendent, a unui timp, cum sugerează şi titlul volumului, de dincolo şi de deasupra ceasornicelor şi orologiilor" (Lungu 2003: 97)[2]. Dacă mai adăugăm şi faptul că în 1943 prozatorului C.V. Gheorghiu îi apărea un roman cu titlul *Ultima oră*, vedem că orice posibilă

[2] Titlul *Ora 25* al lui C.V. Gheorghiu este explicat într-o buclă autoreferenţială de un personaj-autor intrafictional: „Acesta este timpul în care orice încercare de salvare este prea târzie: chiar Mesia dacă ar veni, ar fi prea târziu. E nu ultima oră, ci o oră după cea din urmă oră, este, cu precizie, timpul societăţii occidentale. E ora actuală. Ora exactă!..." (Gheorghiu 1998: 56).

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

acuză de inspiraţie nelegitimă dispare. În fond, sintagma devenise deja un clişeu cultural destul de vehiculat.

Destinele celor două cărţi se întâlnesc şi ulterior, în sensul că după „asasinatul" politic din anii '47–'48 al celei dintâi, între graniţele ţării[3], cea de-a doua va apărea în exil în 1949, ca un fel de continuare simbolică. Cert este că *Ora 25* semnată de C.V. Gheorghiu va avea un destin global pe care prea puţine opere autohtone l-ar fi putut râvni. În ciuda controverselor de tot felul, de la titlu până la rolul traducătoarei în franceză, Monica Lovinescu, de la atitudinea autorului în diaspora până la „certările" cu mulţi compatrioţi, de la validare la invalidare estetică, romanul care a beneficiat şi de o ecranizare cunoscută[4] pare să comprime mai toate problematicile secolului XX, în primul rând conflictele etnice şi naţionale, specifice unei anumite părţi din Europa, extinse apoi la nivelul întregului continent, cu particularităţile sale diverse: antisemitism, rasism, xenofobie. Soarta internaţională a romanului nu se sprijină, astfel, pe vreo nemaipomenită realizare stilistică (deşi scris iniţial în română, celebritatea i se datorează traducerii în franceză, variantele apărute după 1989 în România combinând manuscrisul iniţial cu versiunea franceză), ci pe „chestiunile la ordinea zilei", atât în 1949, cât şi în actualitate. Dimensiunea distopică a textului care avertizează în privinţa „barbarismului tehnologic" şi a noului sclavagism, evitarea alierii la vreo ideologie, în ciuda siajului celui de-Al Doilea Război Mondial care ar fi reclamat o astfel de atitudine, paradoxurile şi absurdul geopolitice, biografia din spatele scriiturii, invocarea credinţei religioase ca unică soluţie salvatoare a umanităţii – toate aceste aspecte îi asigură *Orei 25* valori ideatice şi istorice care merită reamintite în contextul globalizării actuale (aproape) forţate.

[3] „[...] prin 1947–'48, după ce volumul *Ora 25* fusese retras din librării şi topit [...], m-am retras din viaţa literară şi n-am mai publicat nimic vreme de aproape douăzeci de ani" (Lungu 2003: 171).

[4] *The 25th Hour* din 1967, regia Henry Verneuil, cu Anthony Quinn şi Virna Lisi.

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

Istoria unei cărţi despre *delirul* istoriei

Pentru că, atunci când a conceput *Delirul*, Marin Preda s-a folosit de reportajul *Ard malurile Nistrului* (prefaţat de Arghezi) nu este impropriu să vedem în *Ora 25* un roman care are o infrastructură ideatică similară cărţii lui Preda, cea din urmă mai cunoscută în spaţiul românesc. Cât a contribuit Monica Lovinescu în calitate de traducător (cu pseudonimul Monique Saint-Come), cât i se datorează din succesul internaţional al cărţii, cât au simplificat scenariştii filmului avându-l ca actor principal pe Anthony Quinn devin aspecte pe care un cercetător atent nu le-ar putea întoarce, credem, în defavoarea autorului. „Răzbunarea" familiei Lovinescu-Ierunca, schimbarea totală de atitudine a lui Eliade sau a lui Gabriel Marcel după ce se va afla de *Ard malurile Nistrului* în Franţa nu ne conving şi nu exclud importanţa istorică şi reuşita parţială estetic a textului. Reportajul din 1941 despre înaintarea armatelor română şi germană dincolo de Nistru nu avea cum să fie altfel. Într-o postură oficială, de reporter de război, C.V. Gheorghiu nu putea scrie, necum publica, împotriva politicii de stat. Să acuzi de antisemitism un individ căsătorit cu o evreică este cel puţin o contradicţie în termeni. Pe urmele acestui antisemitism identificat tendenţios în scrierile din ţară, tocmai pentru că era inevitabil în respectivul context, se vor grăbi cititorii corecţi politic să găsească şi în *Ora 25* astfel de semnale. Nimic mai simplu, apar destui evrei şi comportamentul unora pare destul de reprobabil. Ce rezultă? Antisemitism, desigur, cu toate că bătrânul Goldenberg sau Eleonora West, deşi evrei, sunt personaje solare ale cărţii. Vânătoarea de fascişti, care a luat proporţii penibile în Franţa la un moment dat, l-a prins în iureşul ei şi pe C.V. Gheorghiu, provocând un scandal pe măsura succesului anterior. Nu vor scăpa, de altfel, nici Eliade, nici Cioran, nici Ierunca, deşi în alte circumstanţe, semn că pasiunea universală a depistării vinovaţilor, fie ei şi închipuiţi, joacă un rol copleşitor în istorie.

Altminteri, atitudinile cu care va fi întâmpinat romanul la data primei apariţii merită consemnate. Eliade vedea în el ilustrarea

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

„terorii istoriei contemporane", „una dintre cele mai mari cărţi ale generaţiei noastre"[5]. Soarta lui Moritz era soarta României, marcată de Dictatul de la Viena şi de 23 august 1944. O naţiune fără importanţă în jocul Marilor Puteri. Un *duşman aliat* la sfârşitul războiului, cu exact această contradicţie în termeni.

Dintre autorii de istorie literară, Marian Popa are, probabil, cele mai elogioase aprecieri la adresa acestei opere, deşi exagerate:

> *Ora 25* este în ansamblu cel mai important roman românesc postbelic, corolar al problematizării lui *Ion*, atestat internaţional ca una din cele mai reprezentative imagini ale omului tragic (Popa 2009: 644).

Sau, pe un ton ceva mai reţinut: „una din cărţile fundamentale ale planetei din secolul 20" (*ibidem*). Mai mult, consideră că în literatura noastră există doi mari scriitori sacrificaţi pe considerente politice: C.V. Gheorghiu şi Eugen Barbu. Cu diferenţele de rigoare, am adăuga noi. La polul celălalt, Mircea Zaciu neagă orice valoare a romanului, considerându-l „un penibil rezultat estetic" (Zaciu 1998: 369) şi enunţând verdicte care ni se par, la rândul lor, exagerate, efectul unor influenţe extraliterare:

> Prolific şi neglijent în tot ce a scris, el e mai degrabă un N.D. Popescu al unei istorii contemporane, căreia i-a sondat superficial şi frivol semnificaţiile. [...] Un infantilism socio-istoric e dublat de o epică primitivă, amintind soluţiile celei mai ieftine literaturi de senzaţie de la începuturile romanului autohton (Zaciu 1998: 368–369).

Disputele ar putea continua şi astăzi dacă am mai crede până la capăt în miturile ideologiilor ori în mitul estetic absolut. *Sine ira et studio*, romanul are valoare mai ales prin tema centrală pe care o dezvoltă: libertatea umană.

[5] Mircea Eliade, *Corespondenţă*, vol. III, apud Simion 2008: 282.

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

De la Ion la Johann. *Cele mai frumoase zile ale tinereţii* lui Johann Moritz

Nu întâmplător parafrazăm titlul lui Nicolae Balotă, ci pentru că un alt reproş adus romanului ar fi prea vizibila intertextualitate, până la pastişă pe alocuri, cu *Ion* al lui Rebreanu (numele, dragostea pentru pământ, sărăcia, violenţa familială şi socială etc.). Numai că lumea lui Ion Moriţ al lui C.V. Gheorghiu, care devine Johann Moritz în acte din cauza funcţionarilor austro-ungari, amplifică până la insuportabil conflictele etnice din capodopera lui Rebreanu, amplificare justificată de contextele diferite ale istoriei. Faţă de *Ora 25*, în *Ion* avem de-a face aproape cu o *belle époque*. O altă diferenţă esenţială ţine de semnificaţiile majore ale textelor. În cartea lui Rebreanu, socialul rămâne valoarea supremă, ca să preluăm din demonstraţia lui Nicolae Manolescu referitoare la romanul doric. Indiferent de moartea lui Ion şi de eşecurile unora sau altora, viaţa merge înainte asemenea drumului care iese şi intră, şerpuind, în Pripas. În *Ora 25*, preeminenţa socialului asupra individualului va fi privită ca cel mai periculos flagel al umanităţii. Mai ales prin reflecţiile lui Traian Korugă, cel de-al doilea protagonist al textului, dar şi indirect, prin soarta lui Moritz, C.V. Gheorghiu pledează pentru valorizarea fiecărei fiinţe umane. Prin cuvintele preotului Alexandru Korugă, căruia autorităţile îi răspund că n-au timp să se ocupe de soarta unui singur individ de vreme ce bolşevicii ameninţă, este enunţat mesajul central din carte: „Nici cele mai înalte idealuri naţionale, sociale ori religioase nu pot scuza nedreptatea făcută unui singur om!” (Gheorghiu 1991: 85).

Nu e întâmplătoare nici parafraza noastră după titlul Anei Novac, *Cele mai frumoase zile ale tinereţii mele*, în care autoarea rememorează experienţa lagărelor, ca şi mottoul ales de prozator din Toynbee despre raportul realitate–imaginar, despre graniţa imperceptibilă dintre istorie şi ficţiune, în virtutea faptului că „Istoria, la fel ca drama şi ca romanul, este fiica mitologiei” (Gheorghiu 1991: 15). Eugen Simion constata că între memoriile lui C.V. Gheorghiu şi romanul care l-a făcut

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

celebru există destule suprapuneri, de parcă şi existenţa propriu-zisă ar fi fost contaminată de ficţiunea anterioară: „când îşi reconstituie biografia, autorul pare a reface destinul personajului din ficţiunea sa de succes" (Simion 2008: 285).

Dincolo de asemănări şi deosebiri cu alte cărţi-document şi cu propria biografie, cartea lui C.V. Gheorghiu rămâne copleşitoare, cu toate deficienţele de compoziţie, construită cu tehnici şi motive ale tragediei clasice – *qui pro quo*-uri, coincidenţe, confruntarea cu un destin potrivnic – dublate de imixtiuni ale absurdului. În prefaţa ediţiei din 2004, Elisabeta Lăsconi atrăgea atenţia asupra faptului că textul trebuie parcurs în cod parabolic, nu realist (Gheorghiu 2004: IX). Johann Moritz, a cărui identitate va fi furată şi răstălmăcită halucinant (va fi numit, în funcţie de lagăre şi circumstanţe, ba Ianoş, ba Iacob, ba Iankel...), întruchipează vinovatul fără vină, nu-i putem descoperi nici un fel de *hybris*, în afară, poate, de condiţia sa de „om din Est" la care va face el însuşi referire când va intra în ultimul lagăr ca voluntar silit (*sic*!) în războiul rece. E considerat evreu într-o Românie de dreapta extremă din cauza numelui, evadează şi, ajuns în Ungaria, nu mai poate fi salvat ca evreu, fiind identificat ca român şi, deci, spion şi duşman de război, din închisoare ajunge în alt lagăr, apoi e vândut nemţilor ca mână de lucru şi toată acumularea de nenorociri, pe care unii critici s-au grăbit să o sancţioneze drept intrigă senzaţională sau rocambolescă (Zaciu 1998: 368), este menită să ilustreze faptul că în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, ca şi ulterior, omul din Est devenise o jucărie a istoriei. Absurdul capătă şi nuanţele umorului negru atunci când protagonistul va fi descoperit drept arian pur-sânge, bun de populat un parc antropologic. Tensiunea conflictelor politico-ideologice care se intersectează în destinul lui Moritz atinge gradele ridicate ale tragediei şi sentimentul iraţionalului insuportabil din literatura absurdului, asemănându-se cu dramele cinematografice ale lui Iñárritu. În fond, ţăranul din Ardeal reface condiţia lui Josef K. din *Procesul* lui Kafka într-un context mai concret, dar la fel de inuman în funcţionalitatea lui. Poate nu ar fi de prisos să amintim că până

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

şi în istoria literaturii române există exemple din multe puncte de vedere similare cu ceea ce dezvoltă epic C.V. Gheorghiu în acest roman: cazul Ioan Slavici, suspectat de austro-ungari că ar fi fost spion al românilor, apoi de români că ar fi fost spion al germanilor. Aberaţiile războiului şi ale politicii mondiale care au făcut destule victime colaterale, modificând dramatic identităţi, amintesc şi de un roman ulterior din spaţiul american, celebru mai ales pentru că denunţă impuritatea şi pericolul ideologiilor extreme: *Mama Noapte* de Kurt Vonnegut.

Adevărul nu vă va face liberi. Lagărele secolului XX

Adevărul nu îi face liberi pe oameni, cel puţin nu în istoria Estului. Marea demonstraţie a lui C.V. Gheorghiu – şi în sensul acesta avem de-a face cu un roman cu teză – este că toate războaiele, toată istoria se bazează într-o măsură copleşitoare pe mistificare. Singurul adevăr rămâne cel religios şi individual, încât romanul istoric şi politic va fi dublat de un roman mistic, mai ales prin figura preotului martir Alexandru Korugă şi a prizonierilor de război cu aură. În *Ora 25* nu există cei buni şi cei răi, americanii sunt doar în aparenţă mai civilizaţi decât aliaţii lor, Armata Roşie „eliberatoare". Pentru a câştiga un război, şi unii şi alţii recurg la toate strategiile posibile. Mitul justiţiei internaţionale, al pacturilor de tot felul este deconstruit cu fiecare nouă bolgie pe care o traversează un om nevinovat: „Omul simplu şi nevinovat devine astfel cel mai mare delincvent al istoriei şi nu criminalul, demonstrează romanul" (Popa 2009: 644). Limbajul de lemn al fiecărei ideologii (de pildă, evlavia cu care se raportează la autoritate funcţionarii din timpul regimului antonescian), limitele democraţiei occidentale sunt aspecte care, la finele deceniului al cincilea din secolul trecut, probează o mentalitate liberă de orice constrângeri, hrănită de experienţele şi chiar de adeziunile proprii din trecut, conştientizate ca greşite. Din ultimele gânduri ale preotului Alexandru Korugă merită reamintite măcar cele de mai jos, avertizând în privinţa limitelor oricărei forme de guvernare:

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

> Rugul şi arderea în piaţa publică au dispărut. În locul lor sunt biroul şi statistica, cele două mituri sociale în ale căror flăcări este aruncată barbar jertfa umană. Democraţia, de exemplu, e o formă de organizare socială incontestabil superioară totalitarismului, dar ea nu reprezintă decât dimensiunea socială a vieţii umane (Gheorghiu 1991: 281).

Romanul din roman şi *Petiţiile* din lagăr ale lui Traian Korugă asigură osatura politico-ideologică explicită a textului[6]: „Voi scrie petiţii! Căci cetăţenii n-au timp de pierdut cu poezia, cu romanele ori cu dramele: ei citesc numai petiţii" (Gheorghiu 1991: 240). Dimensiunea metaromanescă va conta mai puţin, cu toate că, la vremea respectivă, reprezenta o formulă curajoasă a epicului. Personajul-romancier de succes îşi propune, în virtutea autenticităţii, să transpună realitatea în text, aşa încât personajele viitoarei sale cărţi să aibă mai mult decât o identitate ficţională, să fie chiar cei din jurul lui. Realitatea îi zădărniceşte însă punerea în practică a proiectului scriitoricesc, pentru că mai toţi devin victime ale războiului.

Teoria „sclavilor tehnici", mai periculoşi decât sclavii umani, îşi extinde semnificaţiile dincoace de Al Doilea Război Mondial. Trăsăturile lor cheie sunt „automatismul, uniformitatea şi anonimatul" (Gheorghiu 1991: 52). Multe dintre frazele personajului-romancier par glose existenţialiste, desprinse din studii de sociologie şi antropologie celebre: „Primul simptom al dezumanizării omului este subevaluarea lui" (53), „Cred că este cea mai neagră epocă din istoria omenirii. Niciodată nu a fost omul mai neluat în seamă şi mai dispreţuit" (54), „Societatea tehnică poate crea confort, nu însă şi spirit" (55). Vocabularul ideologiilor totalitare este denunţat ca limbaj de lemn în poetica romanescă a lui Traian Korugă: *proletariat*, *revoluţie*, *reacţiune, producţie*, *eficienţă*, *cetăţeanul, propaganda duşmanului* etc. Practicile din timpul

[6] Despre romanul şi petiţiile lui Traian Korugă, Elisabeta Lăsconi va observa că reprezintă „simultan epică şi dezbatere, istorie trăită şi comentariul ei", „pe jumătate satiră, pe jumătate profeţie" (în prefaţa la Constantin Virgil Gheorghiu, *Ora 25* – Gheorghiu 2004: V, IX). Autoarea îşi intitulează sugestiv prefaţa *Ora 25 sau între Voltaire şi Orwell*.

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

dictaturilor carlistă şi antonesciană – rechiziţia bunurilor diverse şi chiar a proprietăţilor, eliminarea „elementelor dubioase" sau „indezirabile", săpatul de canale (care să oprească înaintarea Armatei Roşii...), dosarele secrete, divorţul dat de neveste ca să-şi poată salva copiii şi casele, tortura din închisoare, minciuna generalizată din cauza fricii, privilegiile celor „aleşi" politic – anticipează ce se va petrece în perioada postbelică sub regimul diametral opus. Lui Moritz i se pare chiar că Iorgu Iordan, fascistul ucigaş şi Marcu Goldenberg, comunistul şcolit la Paris, au aceeaşi privire. Camioanele şi trenurile aliaţilor, ticsite cu prizonieri până la a le tăia respiraţia, lagărele de internare sunt, de asemenea, mijloace de exterminare în masă: „Dar vorbind despre libertate şi luptând pentru ea, ei construiesc închisori" (Gheorghiu 1991: 265). Distopia se extinde:

> Dacă scapi de gloanţele unei naţiuni, te împuşcă alta! Între tine şi familia ta, între tine şi casa ta, dragă Moritz, sunt toate naţiunile pământului, cu armele pregătite să tragă. Între fiecare om şi viaţa lui intimă este această armată internaţională! (Gheorghiu 1991: 272).

Toate marile dihotomii ale istoriei secolului XX – Est–Vest, fascism–comunism, Orient–Occident – sunt inserate în demonstraţia tânărului Korugă, poate nu întâmplător fiu de preot dintr-un sat ardelenesc unde trei biserici (catolică, protestantă şi ortodoxă) au coabitat fără conflicte majore anterior. Romancierul intratextual se dovedeşte un vizionar şi asistăm, aşadar, la o profeţie: nu doar la sacrificarea ţărilor din centrul şi estul Europei, ci şi la moartea spirituală a Occidentului, mai mult decât un *declin*, şi la căderea mitului societăţii:

> Cetăţeanul este un om care trăieşte numai dimensiunea socială a vieţii. E ca un piston de maşină, nu face decât o singură mişcare şi o repetă la infinit. Cetăţeanul e cea mai apocaliptică fiară, apărută pe faţa pământului prin încrucişarea omului cu sclavul tehnic. Are cruzimea animalului şi indiferenţa rece a maşinii (Gheorghiu 1991: 57).

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)

Ca şi *De două mii de ani* al lui Mihail Sebastian sau *Gorila* lui Liviu Rebreanu, *Ora 25* de C.V. Gheorghiu poate fi parcursă ca o carte-*prolegomenon* a literaturii române postbelice, atât de amprentate politic, comprimând, în fond, entropia halucinantă a istoriei care se reflectă în viaţa fiecărui om.

Bibliografie

Ediţii consultate

GHEORGHIU V., *Ora 25*, ediţie îngrijită de Mihai Vornicu, prefaţă de Paul Miclău, Bucureşti, Omegapres/ Paris, Rocher, 1991.

—— *Ora 25*, prefaţă de Elisabeta Lăsconi, Bucureşti, Editura Gramar, 2004.

Bibliografie secundară

LUNGU A., *Misterul poeziei. Între turnul de fildeş şi zgomotul istoriei*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2003.

POPA M., *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. I, Bucureşti, Editura Semne, 2009.

SIMION E., *Genurile biograficului*, Bucureşti, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2008.

ZACIU M., PAPAHAGI M., SASU A., *Dicţionarul scriitorilor români*, *D–L*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1998.

BDD-V4948 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:39 UTC)